КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдаган :Чынара Кыргызбаева

Университет :Кыргыз-Түрк Манас Университети

Бөлүмү :Коомдук илимдер институту

Адистиги :Тарых

Дипломдук иштин мүнөзү :Магистратура

Барактарынын саны :XVII-109

Бүткөн жылы : 07.06.2012

Илимий жетекчиси : т.и.д. Проф. Олжобай Каратаев

СССР доорундагы Кыргызстандагы атеизм

«СССР доорундагы Кыргызстандагы атеизм» аттуу магистрдик изилдөө иши эки бөлүмдөн турат. Биринчи бөлүмдө, Кыргызстанда Совет өкмөтүнүн орношу тууралуу маалымат берилип, андан кийин антисоветтик кыймыл болгон басмачылык кыймылына такталды. Анткени, басмачылык кыймылдын башкаруучулары негизинен, дин кызматкерлери жана алдыңкы инсандар болгон. Кыймылдын баштапкы себептеринин бири – бийлик идеологиясына багытталган.

Андан кийин атеизмдин мамлекеттик саясат катары калыптануусу маселесине токтолуп, КПССтин пленумдарында, съезддеринде жана токтомдорунда кабыл алынган чечимдер каралып чыгып, бул чечимдерде атеизм пропгандасына партиянын канчалык даражада маани бергендиги байкалды. КПССтин чечимдери биздин эң негизги булактарыбыздын башында келет десек жаңылышпайбыз, анткени Коммунисттик партия Совет өкмөтүн башкарып турган жана партиянын съезддерде, пленумдарда жана токтомдордо кабыл алынган чечимдери конституция түзүлүп же жаңыланып жатканда эске алынып, андан соң киргизилип, мамлекеттик саясат катары ишке ашырылган. Ошондой эле, конституциядагы атеизм пропагандасы боюнча кабыл алынган статьяларга да көңүл бурулду.

Экинчи бөлүмдө болсо, «Өнүккөн социализм доору» деп белгиленген 1960-90-жылдар арасында жүргүзүлгөн атеизм пропагандасы изилденди жана ал учурда өзгөчө күч алгандыгы байкалды. Магистрдик ишибизде тема боюнча бул убактагы мектептерде, ишканаларда ж.б. коомдук жерлерде жүргүзүлгөн иш чаралар да каралып чыкты.

Кыргыз элинин жана Кыргызстан аймагында жашаган улуттардын тарыхын карап көрсөк, алардын ар түрдүү диндерге ишенгендигин көрөбүз. Совет өкмөтү орногондон кийин бул маселе кандай абалда экендигин көрүү ошондой эле атеизм пропагандасынын канчалык даражада таасири болгондугун байкоо максатында «Кыргызстандагы диний уюмдардын абалы» деген маселе да каралып чыкты. Бул тууралуу Кыргыз мамлекеттик Борбордук архивинен жана Кыргызстан мусулмандар муфтиятынын архивинен алынган маалыматтар негизги булактардын бири болду.

Ошондой эле Эгемендүү Кыргызстандагы диний абалга да токтолуп, мамлекеттик Дин Комиссиясынын бөлүм башчысы Орозалиев Табылды Орозалиевичтен жана мамлекеттик дин комиссиясынын архивинен алынган мааалыматтар каралып чыкты. Ошондой эле Кыргызстан эгемендүүлүгүн алгандан кийинки учурда атеизм пропагандасынын дээрлик жок экендиги байкалды.

СССР доорундагы Кыргызстандагы атеизм темасы болсо али изилдене элек тема болуп саналат. Теманын актуалдуулугу мына ушунда.

Теманы изилдөө учурунда бул тема өтө көйгөйлүү жана дагы да тереңиреек изилдене турган маселе экендиги даана байкалды. Анткени СССР доорунда атеизм пропагандасы ар тараптуу жана көп кырдаалдуу жүргүзүлүп турган. Мисалы, төмөндөгү темалар аркылуу СССР убагындагы Кыргызстанда жүргүзүлгөн атеизм пропагандасы изилденсе болот: «Массалык маалымат каражаттарында атеизм пропагандасы», «КПССтин съезддеринде, пленумдарында жана токтомдорунда атеизм», «Атеизмдин адабий чыгармаларга чагылышы», «Мектептерде атеизм пропагандасы» ж.б.

Ачкыч сөздөр: Атеизм, атеисттик саясат, пропаганда, идеология, дин.

ÖZ

Hazırlayan	**:** Çınara Kırgızbaeva
Üniversite	**:** Kırgızistan-türkiye Manas Üniversitesi
Anabilim Dalı	**:** Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bilim Dalı	**:** Tarih
Tezin Niteliği	**:** Yüksek Lisans
Sayfa Sayısı	**:** XVII-109
Mezuniyet Tarihi	**:** 07.06.2012
Danışman	**:** Prof. Dr. Olcobay KARATAEV

SSCB DÖNEMİNDE KIRGIZİSTAN'DA ATEİZM

'SSCB Döneminde Kırgızistan'da Ateizm' adlı mastera tezi üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Sovyetlerin Kırgızistan coğrafyasına yerleşmesi hakkında bilgi verildi ve antisovyet ayaklanması olarak bilinen basmacılar hakkında bahsedildi. Çünkü basmacılık hareketinin yöneticileri genellikle din adamlarından ve halkın önde gelen aydınlarından oluşmaktaydı. Hareketin çıkış sebeplerinden biri de ruslara ideolojik karşılık göstermekti.

Bundan sonra ateizmin siyasete karıştığı ve devlet tarafindan nasıl propaganda edildiği araştırılarak, Sovyet Birliği Komunist Partisinin genel toplantı, kongre ve kararnamelerde aldığı kararlar incelenerek, bu kararlarda ateizme ne kadar önem verildiği ortaya çıktı. Komunist partisinin aldığı kararlarından yararlandığımız örnekler bizim en önemli kaynaklarımızdan biridir. Çünkü Komunist Partisi Sovyet Hükümetini yönetiyordu ve anayasa oluşurken Partinin genel toplantı ve kongrelerde aldığı kararlar hatıra alınarak anayasaya girdiriliyordu ve bu anayasadaki karar uygulanıyordu. Aynı zamanda anayasadaki ateizm propagandası hakkında kbul edilen maddelere de yer verildi.

İkinci bölümde ise 'Gelişmiş Sosyalizm Devri' olarak bilinen 1960-1980 yıllar arası yürütülen ateizm propagandası incelendi ve o devirde daha da geliştiği fark edildi. Mastera tezinde konuyla alakalı o zamanlasda okullarda, iş yerlerinde ve sosyal topluluklarda yapılan faaliyetler de araştırıldı.

Kırgız halkının ve Kırgızistan coğrafyasında yaşayan halkların tarihine bakacak olursak, onların çeşitli dinlere mensup oldukları görülür. Sovyet hükümeti oluşturulduktan sonra bu durumun nasıl bir halde olduğunu görmek amacıyla ve aynı zamanda ateizm propagandasının ne

kadar tesir ettiğini tesbit etmek amacıyla 'Kırgızistan'daki dini durum' adlı bir altkonu da araştırıldı. Bu hakkında Kırgız Devlet Merkezi Arşivinden ve müftülüğün arşivinden alınan bilgiler de kullanıldı.

Aynı zamanda Bağımsız Kırgızistandaki dini durum hakkında da bilgi verildi. Devlet Din İşleri Komisyonunun bölüm başçısı Orozaliev Tabıldı Orozalieviç'ten ve Devlet İşleri Komisyonunun arşivinden alınan bilgiler incelendi. Kırgızistan bağımsızlığını aldıktan sonra ateizm propagandasının hemen hemen olmadığı görüldü.

Konunun aktualitesi, SSCB devrinde Kırgızistan'daki ateizm konusu daha araştırılmamış olmasıdır.

Konuyu araştırırken bu konu daha da derin bir şekilde araştırılabilir bir konu olduğu görüldü. Çünkü SSCB döneminde ateizm propagandası çok yönlü olarak geliştirilmiştir. Örneğin, aşağıdaki konular ve başka bir çok konularla SSCB devrindeki ateizm propagandasıyla alakalı çalışmalar yapılabilir: 'Kitle İletişim Araçlarında Ateizm Propagandası', 'Komunist Partisinin Kongre, Genel Toplantı ve Kararnamelerinde Ateizm', 'Ateizmin Edebi Eserlere Yansıması', 'Okullarda Ateizm Propagandası'

Anahtar Sözcükler: Ateizm, ateizm politikası, propaganda, ideoloji, din.

АННОТАЦИЯ

Подготовила : Чынара Кыргызбаева

Университет : Кыргызско-Турецкий Университет «Манас»

Факультет : Институт Социальных Наук

Специализация : История

Степень дипломной работы : Магистратура

Количество страниц : XVII-109

Дата окончания : 07.06.2012

Руководитель : Проф. Др. Олжобай Каратаев

Атеизм в Кыргызстане в период СССР

Магистерская дисертация «Атеизм в Кыргызстане в период СССР» состоит из двух частей. В первой части изложена информация о закреплении Советской власти в Кыргызстане. А также после дастая информация о басмаческом которое послужило антисоветским движении: Руководителям басмаческого движения в основном были служители религии и иная часть народа. Основой причиней является – идеологогическое сопротивление русским.

Затем дана информация о восстановлении атеизма как государственной политики, были рассмотрены решения прниятые в плениюме, в съездах и в постоновлениях КПСС, проводилось наблюдение, на сколько волновало пропаганда атеизмв партии. Решения КПССодна из основные наших источников, потому что Коммунистическая партия управляла за Советской властью и решения партии в съездах, в плениуиах и в посстанавлениях предусматривались при составлении или обнавлении конституции. Так же в дисертации было просмотрено конституционные статьи принятые для пропаганды атеизма.

Во второй части было исследована пропаганда атеизма с 1960-1980-годам, которая имеет название «Эпоха рассветания социализма» и было наблюдено, что это время дал хороший плод атеизму. В магистерской диссертации мы посторались дать информацию и о делах атеизма, которые сделаны в школах, в предприятиях и в других общественных мест.

Если пролистать истории Кыргызского народа и наций, проживающих в краях Кыргызстане, то невозможно заметить, что они верили в разные течения религии. С целью того, чтобы заметит, положение этой проблемы после закрепления Советской власти, и на сколько процентов повлияла пропаганда атеизма было рассматрена подтема – «Положение религиозных учреждении». По этому вопросу мы взяли материалы из Госархива Кыргызской Республики и архива муфтията.

А также осмотрено религиозное положение после принятия суверинитета Кыргызстана. Об этом взятые информации у руководителя государственной комиссии о религии Табылды Орозалиева, и с архива государственной религиозной комиссии. Было замечено, что после принятия суверинитета в Кыргызстане не проводилось пропоганда атеизма.

Актуальность темы в том, что атеизм в период СССР в Кыргызстане до сех пор не исследована.

Во время исследований было замечено, что это очень проблематичная тема и требует глубокого исследования. Потому что пропоганда атеизма в период СССР проводилось разностороннее. Например, по следующим темам можно провести исследование о пропоганде атеизма в Кыргызстане во время СССР: «Пропоганда атеизма в средствах массовой информации», «Атеизм в съездах, в пленумах и в постановлениях КПСС», «Отражение атеизма в литературных проивзведениях», «Пропаганда атеизма в школах» и. т. д.

Ключевые слова: Атеизм, политика атеизма, пропаганда, идеология, религия.

ABSTRACT

Prepared by : Chynara Kyrgyzbaeva

University : Kyrgyz-Turkish University "Manas"

Faculty : Institute of Social Sciences

Specialization : History

Number of pages : XVII-109

End date : 07.06.2012

Leader : Prof. Dr. Oljobay KARATAEV

ATHEISM IN KYRGYZSTAN DURING THE PERIOD OF USSR

This dissertation which is called «Atheism in Kyrgyzstan during the Soviet period» consists of two chapters.

The first chapter contains information about establishment of Soviet government in Kyrgyzstan and anti-Soviet basmachylyk (invasion) movement. The leaders of basmachylyk movement were mainly clergies and leading people. The main reason of the movement was ideological objection to the Russians. In this part there is formation of atheism as state policy. The decisions which were reached in plenums, congresses and decrees of CPUS were thoroughly considered and it was observed how the party regarded the propaganda of atheism in those decisions. Our main sources were decisions of CPUS because Communist Party governed the Soviet government and decisions which were taken in the party's plenum, congress and decree were considered while the constitution formation revision and implemented as a state policy. Also, articles which were accepted on atheism propaganda in constitution were taken into consideration.

The second chapter of the thesis paper includes the research on atheism propaganda between the years 1960 and 1990 which are known «Developed Socialism Epoch», and the intensification of this period.

If we look the history of Kyrgyz nation and other nations who lived in Kyrgyzstan, we see that they believed in different religions. It also investigated the the topic «The condition of religious organization» for the purpose of observing to understand the condition after settlement

of Soviet government and to identify the level of atheism propaganda. İnformation about this topic taken from the Kyrgyz State Central Archive and Muftiat's archive.

İt studied condition of religion in independet Kyrgyzstan and investigated the information taken from director of the State Reigion Committee Orozaliev Tabyldy abd archive of State Religion Committee. The results of this research showed that there was not atheism propaganda after the Independence of Kyrgyzstan.

The atheism in Kyrgyzstan during USSR period is one of the topics which are not investigated yet.

As the propaganda of atheism was conducted multilaterally and in different ways during USSR period it was observed that this topic is very accute topic which has to be investigated.

There fore the following topics on the propaganda of atheism in Kyrgyzstan during the Soviet period can be resesrched: « Atheism Propaganda in Mass Media», «Atheism in Congresses, Plenums and Decrees of CPSU», «The Reflection of Atheism in Literary Works», «The Propaganda of Atheism in Schools» etc.

Keywords: Atheism, policy atheism politikası, propaganda, ideologi, religion